

ภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อมและสังคมเสี่ยง Environmental crisis and social risk

บุษราภรณ์ บุญเอียด* สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร**
Budsaraporn Booneiad*, Supreecha Chamnanphuttiphon**
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
MahamakutBuddhist University Srithammasokkaraj Campus

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบความหมายของคำว่า ภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อมและสังคมเสี่ยง ซึ่งมีใช่เรื่องใหม่ หากแต่เป็นเรื่องที่มีอยู่ในสังคมตลอดมา เพียงแต่ผู้เขียนได้มีการปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ทันกับยุคสมัย เพราะว่าสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันเกิดภาวะวิกฤตได้รับผลกระทบจากภาวะทางเศรษฐกิจชะลอตัวลง เมื่อนักการเมืองหรือบุคคลต่าง ๆ ในสังคมหวังจะกอบโกยผลประโยชน์เป็นของตัวเองมากขึ้น ส่วนประชาชนหรือบุคคลต่าง ๆ มีความลำบากยากเข็ญมากขึ้น จึงเกิดเป็นภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อมทางสังคม เมื่อประชากรในสังคมมีมากขึ้น ช่องทางโอกาสมีมากขึ้น ความเห็นแก่ตัวก็มีมากขึ้นตามลำดับ สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมรอบตัวจึงไม่มีใครเอาใจใส่ดูแล ทำให้เกิดภาวะวิกฤตทางสิ่งแวดล้อมกลายเป็นสังคมเสี่ยง เป็นมลพิษสิ่งแวดล้อมทางสังคม สาเหตุที่แท้จริงของทุกปัญหานี้มาจากเหตุเพียงสาเหตุเดียว คือ ความด้อยคุณภาพของประชากร ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงต้องทำทุกวิถีทางที่จะสร้างคุณภาพของประชากรในสังคมให้สูงขึ้น การนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อมและสังคมเสี่ยง โดยการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบองค์รวม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด คือ ลักษณะส่วนบุคคลและลักษณะด้านสังคมของบุคคล หรือการกระจายตัวและการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม หรือลักษณะทางกรรมพันธุ์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจโดยรวมต่อคุณภาพชีวิตในปัจจุบันของประชาชน ซึ่งการป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องช่วยกัน

คำสำคัญ: ภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อม, สังคมเสี่ยง

Abstract

This article aims to explain the concept of environmental and social crisis, which is not a new issue but has existed in society for a long time. The author has adapted it to align with the changing society and the current economic slowdown. When politicians or individuals in society prioritize their personal gain, it leads to more difficulties for the general population. This creates a crisis in both the social and environmental aspects when the population increases, opportunities expand, and opinions diverge. The societal environment is neglected, resulting in a hazardous and polluted society. The root cause of all these problems ultimately stems from one single issue: the low quality of the population.

Therefore, solving these problems requires efforts to enhance the quality of the population in society. Addressing environmental and social crisis issues systematically is of

utmost importance, focusing on individual characteristics, social aspects, genetic inheritance, economic factors, social conditions, environmental factors, and health. These factors have a positive correlation with overall life satisfaction for the population today. Preventing and addressing environmental issues is the responsibility of everyone.

Keywords: environmental crisis, social risk

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยอยู่ในภาวะวิกฤตหรือวิปริต เพราะความไม่สมดุลของการพัฒนาที่ทำให้เกิดการพัฒนายที่ไม่ยั่งยืน ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุที่ทำให้คนตกเป็นทาสของวัตถุนิยม (Materialism) และบริโภคนิยม (Consumerism) มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น เห็นแก่ผู้อื่นน้อยลง ค่านิยมของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาประเทศในระยะเวลา 30 ปี ผ่านมา แม้เศรษฐกิจจะเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีชีวิตที่สะดวกสบายมากขึ้น แต่ปัญหาสังคมก็มีมากขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้น เช่น ปัญหามลภาวะเป็นพิษ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาเยาวชน ปัญหาครอบครัว ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาความเสื่อมโทรมในด้านศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยม คนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นและเห็นแก่ผู้อื่นน้อยลง

วิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคมทุกวันนี้มีมากมายเหลือเกิน วิกฤตในปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การเมือง เศรษฐกิจหรือสังคมดำรงอยู่เต็มไปหมด และเกี่ยวร้อยกันจนเป็นโครงข่ายสายโซ่ ที่ส่งผลกระทบต่อกันไปมา ถ่วงรั้งวิกฤตอื่น ๆ ให้ร้ายแรงยิ่ง ๆ ขึ้น ทำให้ปัญหาที่เคยเป็นปัญหาเล็ก ๆ กลายเป็นปัญหาใหญ่ เช่น ปัญหาจราจร ปัญหาอุบัติเหตุในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาที่ใหญ่อยู่แล้วการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม การว่างงาน การเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ฯลฯ ก็ขยายใหญ่มากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมเขม็งเกลียวขึ้นทุกขณะจนกลายเป็นวิกฤตไปในแทบทุกจุด คล้ายกับที่เราเริ่มเดินทางมาถึงทางตัน มองไปทางไหนก็พบแต่วิกฤตไปทั้งนั้น เป็นวิกฤตอย่างทั่วทุกด้าน ลึกซึ้งและส่งผลกระทบต่อวิกฤตอื่น ๆ จนมีลักษณะเป็นสายโซ่ของวิกฤตการณ์ที่แต่ละห่วงโซ่กำลังขยายตัวออกดันกันและกันอย่างน่ากลัวว่าถึงจุดหนึ่งจะเกิดเป็นแรงระเบิดของสังคมทั้งสังคมเพราะปัญหาแต่ละจุดได้ขยายตัวมาจนถึงขีดอันตรายด้วยกันแล้วทั้งนั้น

ความยากจนนั้นเป็นทุกข์อันใหญ่หลวงยิ่ง ในสังคมไทยทุกวันนี้มีคนเป็นจำนวนมากที่จนชนิดที่ไม่รู้จะหันหน้าไปทางไหน ไม่รู้จะเอาอะไรกินเข้าไป เจ็บไข้ก็ไม่สามารถรักษาต้องปล่อยตามมีตามเกิด แต่ในความยากจนยังมีความทุกข์ที่ซับซ้อนกว่านี้อยู่อีก เป็นความทุกข์จากความรู้สึกต่ำต้อยไร้ค่า ทุกข์เกิดจากการถูกเหยียดหยามดูหมิ่น เป็นทุกข์เพราะสังคมมีค่านิยมว่า คนที่บากบั่นทำงานอย่างซื่อสัตย์แต่ต้องอยู่อย่างยากจนเป็นคนโง่ เป็นคนไม่รู้จักฉวยโอกาส ไปไหนมีแต่คนหัวเราะเยาะ จนมีคำกล่าวว่า สังคมเหยียดหยามคนจนไม่เคยเหยียดหยามคนชั่ว ภาวะเหล่านี้เบียดบังทำร้ายไม่ให้ทางเลือก ไม่ยอมรับศักดิ์ศรีของคนจนที่ทำมาหากินสุจริต ดังนั้น ในที่สุดก็เหลือแต่คนจำนวนน้อยที่สามารถรักษาศักดิ์ศรี รักษาความนับถือตนเองได้ โดยไม่สนใจกับระบบคุณค่าของสังคมที่เป็นแบบฉ้อฉล สังคมทั้งสังคมจึงเกิดสภาพุ่นวายแตกแยก ข้างบนแย่งชิงกันเป็นใหญ่ ข้างล่างแข่งกันประจบสอพลอ ทุกหนทุกแห่งเต็มไปด้วยความอยากได้อายากมีเกินฐานะ บรรยากาศในสังคมขาดความเป็นมิตร ขาดความจริงใจหน้าไหว้หลังหลอก มือถือสากปากถือศีล มักรายเห็นแก่ตัว เอาแต่ได้ ซึ่งกลายเป็นความรุนแรงในหลายรูปลักษณะ ทั้งในระดับครัวเรือน ในองค์กรต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจ การดำเนินงานทางการเมือง แม้กระทั่งในหัวใจของผู้คนทั้งหลายที่มี

ความรู้สึกกดดันเพิ่มขึ้นเครียดและว้าวุ่นมากขึ้น ระวังแคลงใจต่อกันมากขึ้น และในที่สุดก็คือ ร้ายต่อกันมากขึ้น ความใจดี รักสันติ และประนีประนอมของคนไทยลดลง แม้ว่าจะฉลาดมากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น (สร้อยญา พาณิชย์กุล, 2538)

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาในปัจจุบัน อาทิ ความเจริญทางโครงสร้างพื้นฐานความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีค่านิยมคนที่เห็นความเจริญด้านวัตถุนิยม ล้วนส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะสิ่งเหล่านี้ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เคยจินตนาการไว้ในอดีตได้แสดงข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างเห็นได้ชัดเจนในปัจจุบัน การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างสะดวก ไร้พรมแดน และโดยเฉพาะการดำเนินชีวิตของคนในสังคมได้เกิดการเรียนแบบตามค่านิยมที่เปลี่ยนไป บางครั้งเสมือนจะยึดถือวัฒนธรรมมวลชนเป็นหลักและเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามเกิดการกระทำที่เรียกว่า ตอบอย่างหรือเลียนแบบวิถีชีวิตของคนอื่น ผลที่เกิดขึ้นตามมาคือทำให้เกิดความเครียด หรือไม่สบายใจ เห็นได้จากข้อมูลที่พบว่าความเครียดเกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ การครองชีวิตคู่และขาดการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การครองชีวิตคู่และขาดการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง เป็นต้น

สภาพสังคมไทยจากอดีตถึงปัจจุบันจึงเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ 1,121 คน สรุปปัญหาสังคมได้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. การหลอกลวง/ล้วงละเมิดทางเพศ
2. การทุจริตคอร์รัปชั่นของเจ้าหน้าที่ในแวดวงราชการ/การเรียกรับสินบน
3. ความรุนแรงโหดร้ายในครอบครัว/การทำร้ายกันในครอบครัว
4. การปล้นฆ่า ชิงทรัพย์ ชิงรางวัล/ลักทรัพย์
5. การหลอกลวง ต้มตุ๋น/ฉ้อโกงทรัพย์สินเงินทอง (ณัฐพล แยมฉิม, 2560)

จะเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ล้วนเกิดจากจิตใจและจิตสำนึกของคนทั้งสิ้น ที่เกิดจากการขาดความยับยั้งชั่งใจ การขาดสำนึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบตามบทบาทของแต่ละคน การขาดการเอาใจใส่กัน สังคมที่เห็นแก่วัตถุ คุณธรรม ศีลธรรม อ่อนแอ การขาดสติที่มีความอยากได้ และการขาดจิตสำนึก

สถาบันครอบครัวไม่เข้มแข็ง ประเทศไทยจึงมีความเสี่ยงทางสังคม จากการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ วิกฤติเศรษฐกิจและการแข่งขันด้านต่าง ๆ รวมทั้งภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติ มีแนวโน้มจะมีความรุนแรงและผลกระทบเพิ่มขึ้นเป็นประเด็นท้าทายต่อการบริหารจัดการความเสี่ยง ทั้งการบริหารวิกฤตการณ์และการเตรียมความพร้อมเพื่อตอบสนองอย่างฉับไวและการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถาบันครอบครัวลดความสัมพันธ์ ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างมีหน้าที่

สถาบันครอบครัวที่เคยเข้าใจกัน จึงแปรเปลี่ยนเป็นขาดความอบอุ่น ละเลยการเอาใจใส่ซึ่งกันและกันของคนในสถาบันครอบครัว ทำให้สมาชิกในสถาบันครอบครัวพึงพาวัตถุในการเลี้ยงดูและหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัว ทำให้สังคมอ่อนแอปล่อยให้อัตถุนาจิตใจ ขณะเดียวกันสถาบันทางสังคมและการเมืองขาดความเข้าใจในความเป็นจริงของธรรมชาติและสังคม มีพฤติกรรมของความมั่งคั่งได้เกินกว่าความจำเป็นและพอดี เช่น การทุจริตคอร์รัปชั่นของเจ้าหน้าที่ในแวดวงราชการ/การเรียกรับสินบน ชิงทรัพย์ ชิงรางวัล/ลักทรัพย์ การหลอกลวง ต้มตุ๋น/ฉ้อโกงทรัพย์สินเงินทอง (โลก) จนส่งผลเป็นความขัดแย้งในสังคม และจาก

เหตุแห่งความไม่เข้าใจ จึงกลายเป็นที่ขาดสติและเป็นภัยเสี่ยงของสังคมและเป็นอุปสรรคต่อความมั่นคงของชาติ

ความคาดหวัง สร้างความกดดัน และเพิ่มความเครียด จนเกิดความเสี่ยงและเป็นอุปสรรคต่อสังคม ความเสี่ยงทางสังคมที่เกิดจากการขาดความเข้าใจในความเป็นจริงของธรรมชาติและสังคม พฤติกรรมของความมักได้เกินกว่าความจำเป็นและพอดี (โลก) จนส่งผลเป็นความขัดแย้ง (โกรธ) และจากเหตุแห่งความไม่เข้าใจ (หลง) ซึ่งขาดความมั่นคงทางจิตใจเป็นภัยเสี่ยงของสังคม นำแนวทางการดำรงชีวิตตามวิถีพุทธสร้างความเข้มแข็งมีความมั่นคงทางจิตใจ เป็นความมั่นคงพื้นฐานในการดำรงชีวิตและความมั่นคงของสังคมโดยรู้และเข้าใจสาเหตุ หาวิธีการแก้ไข (ปัญญา) และยอมรับเปลี่ยนแปลง (สติ) ด้วยวิถีชีวิตแบบชาวพุทธสามารถ “วางได้” และ “เฉยเป็น” อย่างเข้าใจและอดทนโดยนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เข้าใจสังคม มีความเชื่อและศรัทธาอย่างมีเหตุผลในบาป บุญ คุณโทษ ดำเนินชีวิตอย่างมีศีล ในการประพฤติและปฏิบัติ มีความสามัคคี เสริมสร้างสังคม เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดความมั่นคงและสังคมที่ยั่งยืน (ธันย์นิชา วิโรจน์รุ่งน, 2561)

ภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากบ้านเมืองในปัจจุบันเกิดภาวะวิกฤติ เพราะได้รับผลกระทบจากภาวะทางเศรษฐกิจชะลอตัวลง เมื่อนักการเมืองหรือบุคคลต่าง ๆ ในสังคมหวังจะกอบโกยผลประโยชน์เป็นส่วนตัวมากขึ้น ส่วนประชาชนอดอยากมากขึ้น จึงเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสังคม เมื่อประชากรในสังคมมีมากขึ้น ความเห็นแก่ตัวก็มากขึ้นตามลำดับ สภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวจึงไม่มีใครเอาใจใส่ดูแล ทำให้เกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสิ่งแวดล้อม กลายเป็นมลพิษสิ่งแวดล้อมทางสังคม สาเหตุที่แท้จริงของทุกปัญหานั้นมาจากเหตุเพียงสาเหตุเดียว คือ ความด้อยคุณภาพของประชากร (ธนวรรณ จารุไพบูลย์, 2561)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นความเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม การดำรงอยู่และความปกติสุขของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์จำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กันเป็นหนึ่งเดียว ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ วิทยาศาสตร์อาจจะสามารถหาทางแก้ปัญหาล้อมนั้นในทางเทคนิค แต่ก็ยังเป็นเพียงทางออกเฉพาะหน้าในระยะสั้นเราจำเป็นต้องเห็นปัญหาความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อมกับระบบเศรษฐกิจและสังคม และจำเป็นต้องหาทางแก้ปัญหาล้อมที่มีความเป็นไปได้ในทางเทคนิค มีความเหมาะสมในเชิงเศรษฐศาสตร์ เป็นไปได้ในทางการเมืองยอมรับได้ในทางสังคมและวัฒนธรรม และมีความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมหนึ่งซึ่งยอมรับพระพุทธศาสนา และได้รับการหล่อหลอมจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามายาวนาน วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่กำเนิดจนถึงตาย จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา แต่เมื่อสังคมโลกเปิดกว้างขึ้นทั้งในด้านสื่อสารมวลชน เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำไปให้สังคมไทยก้าวเข้าไปสู่กระแสแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือ วิกฤติด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

วิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนโยงใยถึงกันเป็นลูกโซ่ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดวิกฤติขึ้นในด้านใดด้านหนึ่งของสังคมนั้น หมายถึงว่า ผลพวงจากวิกฤตินั้นย่อมกระทบต่อระบบในสังคมนั้นด้วย เช่น บ้านเมืองปัจจุบันเกิดภาวะวิกฤติ เพราะเป็นผลกระทบจากภาวะทางเศรษฐกิจทรุดตัว นักการเมือง บุคคลในสังคมหวังเพื่อจะกอบโกยผลประโยชน์เป็นส่วนตัวมากขึ้น ประชาชนอดอยากมากขึ้น จึงเป็นภาวะวิกฤติ

ทางสังคมเมื่อบุคคลในสังคมมีมากขึ้นความเห็นแก่ตัวมากขึ้น สภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวจึงไม่มีคนเอาใจใส่ดูแลจนเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสิ่งแวดล้อม สาเหตุของปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและสังคมเสี่ยง และเสนอแนวทางแก้ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมทางสังคม

สาเหตุของปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมทางสังคม

1. ปัญหาด้านการเมือง

สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมทางด้านการเมือง เพราะนักการเมืองมักมองเป็นเกมส์ทางการเมือง เล่นพรรคเล่นพวก มือใครยาวสาวได้สาวเอา มักเป็นไปแบบเช้าชามเย็นชาม ความไม่สามัคคีของนักการเมือง นักการเมืองส่วนมากมักทุจริตและกอบโกยผลประโยชน์ แม้จะมีหน่วยงานคอยตรวจสอบก็ตามที ก็เป็นไปอย่างไม่เต็มทีนักด้วยเกรงกลัวอำนาจและอิทธิพล ปัญหาอีกอย่างของการเมืองคือ ด้านการดำเนินนโยบายผิดพลาด อันเกิดผลเสียกับสังคมและประเทศชาติ ผู้บริหารประเทศยังไม่ได้มีการบริหารประเทศอย่างเต็มความสามารถ ยังมีการเล่นการเมืองมากเกินไปจนความจำเป็น ซึ่งมีผลทำให้การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ยังไม่ได้แก้ปัญหที่แท้จริงของประเทศ บางครั้งนโยบายหลาย ๆ นโยบายก็ดูน่าจะดีแต่กลับไม่ได้ผลเต็มที่ ซึ่งก็มีสาเหตุมาจากการไม่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บ่อยครั้งเป็นการดำเนินนโยบายเพื่อสร้างภาพให้แก่ตน โดยให้ความสำคัญกับประสิทธิผลน้อยมาก หรือแทบจะไม่ให้ความสำคัญเลย

ระบบราชการก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ การส่งออก และอีกหลาย ๆ ธุรกิจหน่วยงานต่าง ๆ มีการทำงานซ้ำซ้อนกัน ซึ่งอันที่จริงแล้วโครงสร้างของระบบราชการก็ได้มีการกำหนดไว้ดีแล้ว แต่ก็ไม่ไปผิดพลาดที่การปฏิบัติอีก เพราะต่างคนต่างพยายามสร้างผลงานให้โดดเด่น ในสายตาของผู้บังคับบัญชา หรือแม้กระทั่งนักการเมือง จนลืมนึกถึงประชาชน แต่ก็มีข้าราชการระดับกลาง และระดับล่างที่มีแนวความคิดที่ดี ๆ แต่ก็ไม่มีโอกาสที่จะได้แสดงฝีมือเนื่องจากติดที่ระบบราชการที่ยังเป็นระบบศักดินาผสมกับระบบอุปถัมภ์อยู่ トラบใดที่ผู้ใหญ่ในภาครัฐยังไม่ยอมรับความจริงเหล่านี้ ปัญหาของชาติไทยคงมีแต่การสูญเสียไปอย่างต่อเนื่อง

ผลกระทบต่อสังคมไทย

- 1) ในแง่ของปัจเจกบุคคล คนไทยย่อมประสบกับความไม่เชื่อมั่นในสถานะของประเทศ ไม่ไว้วางใจในข้าราชการและนักการเมือง ในการบริหารของคณะรัฐบาลและความมั่นคงของประเทศ
- 2) ในแง่ของสังคม มุมมองโดยรวมของสังคมไทยย่อมไม่เป็นที่ไว้วางใจของชาวต่างชาติเท่าที่ควร ความเชื่อมั่นในรัฐบาลโดยรวมก็ลดลงตามลำดับ
- 3) ในแง่ของเศรษฐกิจ การบริหารด้านนโยบายของรัฐบาลเป็นผลโดยตรงด้านเศรษฐกิจของประเทศ หากรัฐบาลวางแผนนโยบายผิดพลาด ต่างชาติขาดความเชื่อมั่นในรัฐบาล ย่อมเกิดเป็นวิกฤติเศรษฐกิจตามมาอย่างแน่นอน
- 4) ในแง่ของศาสนาปัจจุบันกำลังเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างศาสนา อันเกิดจากการพยายามแทรกแซงกิจการพระพุทธศาสนา และพยายามลบเลือนความเป็นพุทธศาสนาในหน่วยงานนั้น ๆ ที่นักการเมืองบางคนเป็นรัฐมนตรี ดังที่เป็นข่าวในปัจจุบัน

2. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

คนเราเมื่อเกิดมาแล้ว จะสามารถดำเนินชีวิตประจำวันไปได้อย่างมีความสุขความเจริญ ตลอดทั้งประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ของชีวิต จำเป็นต้องอาศัยเครื่องอุปโภคบริโภคนานาชนิดอย่างน้อยก็ต้องอาศัยปัจจัยสี่ คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคและก็ต้องมีอย่างเพียงพอที่เรียกว่า อยู่ดี

กินดี ถ้าแต่ละคนมีการอยู่ดีกินดี ก็ย่อมจะทำให้สังคมมีความมั่นคง แต่ถ้าแต่ละคนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมส่วนใหญ่มีความเดือดร้อนในเรื่องการกินดีอยู่ดี ก็ย่อมจะเป็นสาเหตุนำความอ่อนแอมาสู่สังคม สังคมย่อมมีแต่ความเดือดร้อน เป็นหนี้เป็นสินกันมาก มีการทำผิดกฎหมายบ้านเมือง มีโจรผู้ร้ายมากขึ้นปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นนี้ สาเหตุที่แท้จริงก็เนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจ อันเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งในชีวิตประจำวันของมวลมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ต้องดิ้นรนในแต่ละวันก็ไม่ใช่อื่นไกลก็เพื่อปากเพื่อท้องที่เรียกว่า การทำมาหากินนั่นเองปัญหาทางเศรษฐกิจ ได้แก่

1) ปัญหาการตั้งเนื้อตั้งตัวไม่ได้ มีคนเป็นจำนวนไม่น้อยที่เผชิญกับปัญหานี้ บางคนแม้มีหน้าที่การงานทำแล้ว บางคนจบการศึกษาเป็นผู้ใหญ่แล้ว บางคนถึงกับแต่งงานแล้ว บางคนมีงานทำได้รับเงินเดือนมากพอสมควร แต่ก็ไม่สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวในทางเศรษฐกิจได้ บางคนแม้มีอายุมากถึงวัยกลางคนแล้ว หรือบางคนแม้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวยแต่ก็ยังไม่สามารถยืนอยู่ด้วยลำแข้งของตนเองในทางเศรษฐกิจได้ และบางคนเคยมีฐานะทางเศรษฐกิจอย่างไร แม้อายุจะล่วงเลยไปหลายปีก็ตามก็ยังคงสภาพฐานะเดิม ไม่สามารถยกฐานะทางเศรษฐกิจของตนให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ บุคคลต่าง ๆ ดังที่ได้ยกตัวอย่างมานี้เป็นผู้เผชิญกับปัญหาการตั้งเนื้อตั้งตัวไม่ได้ทั้ง ๆ ที่สภาพแวดล้อมภายนอกและตัวเองก็สูงวัยพอสมควร น่าจะประสบความสำเร็จมากกว่านี้ ปัญหาการตั้งเนื้อตั้งตัวไม่ได้ที่น่าจะลดน้อยถอยลงมากกว่านี้ แม้มีครอบครัวแล้วก็ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น หรือโตแล้วก็เหมือนไม่โต

2) ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญมากเป็นปัญหาหนึ่งก็คือ ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน คนรวยก็รวยเหลือเกิน ส่วนคนจนก็จนมากเหลือเกิน หรือคนร่ำรวยมีจำนวนน้อยแต่มีรายได้มาก ขณะเดียวกันคนจนมีจำนวนมากและมีรายได้ต่ำมาก เมื่อความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจมีเช่นนี้ ก็ย่อมทำให้คนจนมีความเดือนร้อนเป็นทุกข์และก็มีโอกาสที่จะยากจนมากยิ่งขึ้น เมื่ออยากจะทำอะไรก็มักจะติดขัดกลายเป็นอุปสรรคเป็นปัญหาไปเสียหมด และโอกาสที่จะต้องกู้หนี้ยืมสินก็มีมากขึ้น ความยากจนก็ตี การกู้หนี้ยืมสินก็ตี ล้วนแต่เป็นสาเหตุแห่งความเดือนร้อนทั้งสิ้น

3) ความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในการทำงานต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งของกลาง คือเงินไว้จับจ่ายใช้สอยบำบัดทุกข์บำรุงสุข เมื่อมีงานทำก็ย่อมจะได้เงินเป็นค่าตอบแทน ดังคำขวัญที่ว่า “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” ก็ย่อมมีผู้ที่เป็นเจ้าของงานในฐานะนายจ้าง และผู้ทำงานในฐานะลูกจ้าง นายจ้างกับลูกจ้างนี้ก็มักจะมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่บ่อยครั้ง สาเหตุความขัดแย้งอาจมีมากมายหลายอย่าง เช่น ลูกจ้างไม่สนใจและไม่รับผิดชอบหน้าที่การทำงานเท่าที่ควรขาดประสิทธิภาพในการทำงานหรือมีผลงานออกมาไม่เป็นที่พอใจของนายจ้าง ส่วนนายจ้างก็อาจจะไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน นายจ้างใช้วิธีปกครองลูกจ้างไม่เป็นธรรม หรือไม่เข้าใจชีวิตจิตใจของลูกจ้างที่ต้องการเรียกร้องให้ขึ้นค่าจ้างเนื่องจากค่าจ้างต่ำไม่เพียงพอต่อการครองชีพและนายจ้างไม่ยอมขึ้นให้เหล่านี้ เป็นต้น ความขัดแย้งจึงมักจะเกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะในวงการอุตสาหกรรมและสาขาอื่น ๆ การหยุดงานจึงเป็นเหตุการณ์ธรรมดา แต่ในระบบเศรษฐกิจเป็นการทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรมนุษย์ตลอดทั้งทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไปอย่างน่าเสียดาย

4) ปัญหาโจรผู้ร้ายชุกชุม โจรผู้ร้ายปล้นทรัพย์สินของผู้อื่น นอกจากเป็นผู้ทำผิดกฎหมายบ้านเมืองเป็นอาชญากรนำความเดือนร้อนมาสู่สังคมแล้วยังเป็นผู้ประพฤติผิดศีลธรรมและทำลายเศรษฐกิจของชาติอีกด้วย เพราะเป็นผู้เบียดเบียนเจ้าทรัพย์และถ่วงความเจริญ คือนอกจากตัวเองจะไม่ประกอบสัมมาอาชีพแล้วยังขัดขวางผู้อื่นซึ่งทำการประกอบสัมมาอาชีพเพื่อประโยชน์และความเจริญของ

บ้านเมือง การแก้ปัญหาโจรผู้ร้ายจะต้องแก้ไขให้ถูกจุดและผู้ที่แก้ไขได้ดี ได้แก่ผู้เป็นหัวหน้าฝูงชน ผู้ปกครองหรือผู้บริหารบ้านเมืองโดยจะต้องแก้ไขที่ปัญหาเศรษฐกิจ

ผลกระทบต่อสังคมไทย

1) ในแง่ของปัจเจกบุคคล คนไทยยอมกินอยู่อย่างแร้นแค้นอดอยาก ไม่สามารถจะกระทำอะไรตามที่ต้องการ ไม่สามารถตั้งตัวได้ เป็นต้น

2) ในแง่ของสังคม ย่อมก่อให้เกิดช่องว่างเหลื่อมล้ำกันระหว่างคนรวยกับคนจนเป็นภาระของสังคมที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ ก่อให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาประเทศ ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความไม่มั่นคงทางสังคม ก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

3) ในแง่ของการเมือง เศรษฐกิจของชาติย่อมเป็นตัววัดคุณภาพของประเทศ คุณภาพของนักปกครอง คุณภาพของประชาชน และการก่อให้เกิดความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ

ปัญหาด้านสังคม

สภาพของสังคมไทยปัจจุบัน นับวันยิ่งเลวร้ายลงไปทุกขณะ ตลอดทั้งปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และจริยธรรม ในด้านการสรรค์สร้างคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมก็หาได้ยากมาก ผิดกับเมื่อ 10-20 ปีที่แล้ว การปฏิบัติตนของคนในสังคมปัจจุบันมีแต่สภาพของความเห็นแก่ตัวเอาแต่ได้ ไม่มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อกัน โดยเฉพาะสังคมในกรุงเทพฯ สังคมไทยเป็นสังคมของพระพุทธศาสนา แต่การอบรมสั่งสอนเยาวชนของชาติในด้านจริยธรรมลดน้อยลง หรืออาจจะหายไปบางที่ เช่น ในรั้วมหาวิทยาลัย เมืองไทยในอดีตเคยได้ชื่อว่าเมืองแห่งพระพุทธศาสนา เป็นสยามเมืองยิ้ม ประชาชนหน้าตาเบิกบานไม่เคร่งเครียดเหมือนในปัจจุบันที่รัฐบาลประกาศว่า ประชาชนยากจนขั้นค้ำคน นายทุนข่มเหงคนจนข่มผู้ใช้แรงงาน มองดูสภาพสังคมที่เดือดร้อนอยู่ทุกวันนี้เป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น มีคนเข้าใจหรือยึดมั่นในพระพุทธศาสนามากน้อยแค่ไหน สภาพจริยธรรมศีลธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน จึงถึงมุมอับก็ว่าได้ ไม่ว่าสังคมจะมีสภาพทางสังคมมากน้อยเพียงใด แต่ในทุกสถาบันก็มีปัญหาด้วยกันแทบทั้งสิ้นปัญหาทางสังคม ได้แก่

1) ปัญหาความแตกร้างในครอบครัว ครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันมูลฐานของสังคม เป็นสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวคนมากที่สุด ถ้าสัมพันธ์ภาพหรือสภาพครอบครัวดี ไม่แตกร้างปัญหาทางสังคมอื่น ๆ เช่น การหย่าร้างคนจรจัด หรือโสเภณี ศีลธรรมเสื่อม เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่จะมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นปัญหาความแตกร้างในครอบครัว จึงนับว่าเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญมากที่จะต้องได้รับการแก้ไขจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยรวดเร็วถูกต้องและถูกทาง เพื่อผลประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันของครอบครัวและสังคมโดยรวม

2) ปัญหาอาชญากรรมและทารุณกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำในปัจจุบัน ปัญหาอาชญากรรมและทารุณกรรมต่าง ๆ อาจเกิดมาจากหลายสาเหตุหลายประการ เช่น สันดานเป็นอาชญากร ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ครอบครัว และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3) ปัญหาศีลธรรมเสื่อม ปัญหาข้อนี้จุดสำคัญที่ตัวเองของบุคคลแต่ละบุคคล เพราะตัวเองแต่ละคน มักจะวางเฉยต่อศีลธรรม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ที่ประพฤติทุจริต ประพฤติมิชอบ เช่น พ่อค้าที่ขูดเลือดขูดเนื้อประชาชนก็ไม่อยากจะทำให้ข้าราชการมาใช้อำนาจนอกหน้าที่ทุจริตเนื้อตน สามเณรที่ตบตีภรรยาได้ทุกวัน ๆ บิดาที่ล่วงละเมิดทางเพศบุตรสาวของตนเอง มีเพื่อนบ้านมาระรานกันโดยไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น

ข้าราชการไม่มีความปราณี เจ้าหน้าที่ไม่ยุติธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นความจริงซึ่งสามารถพิจารณาเห็นได้ในสังคมทุกวันนี้

4) ปัญหาโสเภณี ปัญหาโสเภณีนับว่าเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญปัญหาหนึ่งในสังคมทุกสังคมล้วนมีหญิงโสเภณีเหมือนกันหมดสิ้น จึงกล่าวได้ว่าหญิงโสเภณีเป็นผลิตผลทางสังคม จนทำให้เกิดปัญหาสังคมหลายประการ คือ

(1) การแพร่เชื้อโรค ผู้หญิงโสเภณีเป็นผู้ส่งผ่านทางเพศย่อมเป็นบ่อเกิดแห่งกามโรคและโอกาสที่จะแพร่เชื้อกามโรคให้แก่ผู้ชายที่ไปใช้บริการทางเพศ

(2) ทำลายความมั่นคงของครอบครัวไปติดกามโรคมา ก็อาจจะนำเชื้อมาเผยแพร่ให้สมาชิกของครอบครัว นอกจากจะเสียเงินไปเป็นค่าบำรุงบำเรอให้โสเภณีแล้วก็ต้องนำเงินทองมาใช้จ่ายเป็นค่ายารักษาโรค แทนที่จะได้นำเงินนั้นไปใช้จ่ายบำรุงความสุขแก่ครอบครัว และบางครั้งถึงกับครอบครัวแตกสลายลง เพราะภรรยาฟ่องหย่าสามี ในเรื่องเช่นนี้ มักมีปรากฏให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง หรือบางครั้งก็เกิดเป็นการทะเลาะกัน เกิดความระหองระแหงภายในครอบครัว ขาดความไว้วางใจกันในระหว่างคู่ครองสมาชิกของครอบครัว ขาดความอบอุ่นและมีปมด้อย เป็นการทำลายบรรยากาศความสุขในครอบครัวได้ ซึ่งก็เป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของครอบครัวอันเป็นสถาบันพื้นฐานที่สุดของสังคมนั่นเอง

ผลกระทบกับสังคมไทย

1) ในแง่ของปัจเจกบุคคล ย่อมทำให้ประชาชนมีสุขภาพจิตเสื่อมทรามลง สุขภาพบุคลิกภาพถดถอย ขาดสติปัญญาความรู้ในการแก้ไขปัญหาชีวิต เป็นต้น

2) ในแง่ของสังคมส่วนรวม สังคมขาดความสงบสุข

3) ในแง่ของการเมือง บุคคลในสังคมเป็นส่วนประกอบสำคัญในสถาบันทั้งปวง ผลอันโยงใยถึงกันย่อมก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในการเมือง ไม่เป็นที่ยอมรับในสายตาของชาวโลก

4) ในแง่ของเศรษฐกิจ ย่อมเป็นปัญหาระยะยาวอันเกิดจากพฤติกรรมของบุคคลในสังคม การว่างงาน การขาดรายได้ การประกอบอาชีพไม่สุจริต คุณภาพของบุคคลในสังคมย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของสังคมด้วย

สังคมเสี่ยง

สังคมเสี่ยง หมายถึง โอกาสที่เหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง จะเกิดขึ้นหากลงมือกระทำหรือดำเนินกิจการใด ๆ โดยมากมักใช้กับความเสียหายหรือสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินโดยแบ่งประเภทของความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ ได้แก่

1. ความเสี่ยงที่เป็นอุปสรรค (Hazard) เหตุการณ์ในเชิงลบ/เหตุการณ์ไม่ดีที่หากเกิดขึ้นแล้วอาจเป็นอันตรายหรือสร้างความเสียหายต่อจิตใจ เช่น ความคาดหวังความเครียด แรงกดดันจากคนใกล้ชิด ครอบครัว และสังคม เป็นต้น

2. ความเสี่ยงที่เป็นความไม่แน่นอน (Uncertainty) เหตุการณ์ที่ทำให้ผลที่ความหวังการณ์ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ อันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ กัน เช่น ความขาดแคลน สภาพแวดล้อม ภัยธรรมชาติ เป็นต้น

3. ความเสี่ยงที่เป็นโอกาส (Opportunity) เหตุการณ์ที่ทำให้บุคคลเสียโอกาสในการ เช่น การไม่ส่งเสริมหรือพัฒนาให้มีทักษะเพื่อสร้างโอกาสพฤติกรรม เป็นต้น (กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และคณะ, 2557, หน้า 4)

ความเสี่ยงที่น่ากลัวที่สุด คือ ความเสี่ยงทางจิตใจ ที่มีพื้นฐานมาจากครอบครัว เมื่อสถาบันครอบครัวไม่เข้มแข็ง ทำให้สถาบันครอบครัวอ่อนแอ ที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันอื่น ๆ ในสังคม เป็นการเพิ่มภาระในการแก้ปัญหา สูญเสียทั้งเวลา ทรัพย์สิน งบประมาณของประเทศชาติ

ความเสี่ยงทางจิตใจ

ความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ ได้แก่ ความคาดหวัง ความเครียด แรงกดดันจากคนใกล้ชิด ครอบครัว และสังคม เป็นต้น เป็นความเสี่ยงที่เป็นอุปสรรค (Hazard) เป็นเหตุการณ์ในเชิงลบ/เหตุการณ์ไม่ดี ที่หากเกิดขึ้นแล้วอาจเป็นอันตรายหรือสร้างความเสียหายต่อจิตใจ ปัจจุบันสังคมไทยให้ความสำคัญกับวัตถุ วัตถุคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่วัตถุ คือ พฤติกรรมการดำรงชีวิตของคนได้ให้ความสำคัญทางด้านวัตถุค่อนข้างมาก เพราะมองเห็นเป็นรูปธรรม สามารถตัดสินหรือประเมินคุณค่าได้ทันที ซึ่งต้องจากการให้ความสำคัญทางด้านจิตใจ

บางครั้งเราจะเห็นว่ามีการแสดงของกลุ่มคนที่จะต้องหาที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ หรือที่พึ่งพิงโดยปราศจากการไตร่ตรองเหตุผล เมื่อวิเคราะห์สุขภาพจิตของคนแล้วดูเหมือนจะหาคำตอบได้ไม่ยากนัก จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ลงข่าวในหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์เป็นรายวันที่ล้วนแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการดำรงชีวิต และสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทางวัตถุที่เป็นกระแสไหลบ่าอย่างรุนแรง จนทำให้คนปรับตัวไม่ทันและขาดการพึ่งพิงทางจิตใจ ครอบครัวขาดความมั่นคงในชีวิตจนแสวงหาที่พึ่งใหม่ ๆ ใกล้เคียงกว่าไว้ก่อนโดยขาดการคิดก่อนปฏิบัติประเด็นนี้คือ จุดบอดที่จะต้องเร่งช่วยกันแก้ไข การส่งเสริมให้คนเห็นความสำคัญในรูปแบบการคิดวิเคราะห์โดยมีเหตุผลความเหมาะสมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากกว่าจะคิดเลียนแบบหรือตามอย่าง น่าจะเป็นทางออกที่ดีมากกว่าการทำต่อ ๆ กัน (โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์, 2560)

สาเหตุและปัจจัยของความเสี่ยง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดความเครียด นอกจากความกดดันในความคาดหวังในชีวิตครอบครัว และจากการทำงาน เช่น จากรายงานการวิจัย พบว่า วงจรชีวิตของค์การมีผลต่อการเกิดความเครียดในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.22$) ด้านภาวะผู้นำในองค์การมีผลต่อการเกิดความเครียดในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) ด้านความต้องการส่วนบุคคลมีผลต่อการเกิดความเครียดในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) (อุทุมพร เมืองนามา, 2555)

ปัญหาในครอบครัวและสังคมเป็นปัญหาที่เป็นสาเหตุก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถาบันทางสังคมอย่างมาก เพราะปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการทารุณกรรมในครอบครัว ปัญหาการล่องละเมิดทางเพศ ปัญหาสิทธิเด็กและสตรี ปัญหาวัยรุ่น เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น และอาจเป็นแนวทางนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และการพนัน ที่เป็นสาเหตุหลักของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและสังคม (จันทิรา ธนสงวนวงศ์, 2560)

ปัจจุบันสังคมมีจำนวนสมาชิกหรือจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้คนในสังคมต้องแข่งขันกันในด้านต่าง ๆ จนเกิดความเครียด หรือสภาพสังคมที่เน้นวัตถุนิยม รวมทั้งการยับยั้งชั่งใจและการควบคุมอารมณ์ให้มีสติของคนในสังคมมีน้อยลง จึงทำให้หลายคนหันไปใช้กำลังและความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ถึงเวลาแล้วที่ทุกคนควรช่วยกันดูแลคนใกล้ตัว ใส่ใจคนรอบข้าง รู้จักแบ่งปันและเอื้ออาทร หันมาให้ความสำคัญเรื่องของจิตใจ ที่อาจจะเป็นเรื่องที่คิดว่าจะมองไม่เห็นไม่เป็นรูปธรรม แต่คุณค่าและความสำคัญนั้นมีมากกว่าจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของ คน

ไทย ความมั่นคงทางจิตใจนั้น เป็นความมั่นคงพื้นฐาน ในความมั่นคงของชีวิต ซึ่งเริ่มด้วยความมั่นคงปลอดภัยทางด้านร่างกาย ที่จะพื้นฐานให้ชีวิตเป็นอยู่ได้ แล้วก็มี ความมั่นคงทางจิตใจ และอีกด้านหนึ่งคือ ความมั่นคงทางสังคม สามอย่างนี้เป็นพื้นฐานมาแต่เดิม ส่วนความมั่นคงด้านอื่น ๆ มักจะเป็นของเพิ่มขึ้นมาทีหลัง ซึ่งขึ้นต่อกาลเทศะหรือยุคสมัย (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549, หน้า 3-5) ความเครียด ความเฉื่อยชา ประมาทตัวแก่ก็คือ ต้องให้การศึกษา เน้นการพัฒนาคน พื้นฐานของความมั่นคงทางจิตใจ ซึ่งโยงไปหาปัญหา และจะต้องโยงมาหาหลักความ ไม่ประมาทการทบทวนพฤติกรรม โอกาสให้ตนเองได้แก้ไขปรับปรุงชีวิต

แนวทางลดความเสี่ยง

เมื่อเกิดปัญหาในสังคมเพื่อลดความเสี่ยงทางจิตใจที่เกิดจากปัญหาคอนนิมัตตุมากเกินไป ก็พยายามจะหาคำตอบจากหลักการในพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนายัง “มีชีวิต” เป็นที่พึ่งของสังคมได้ ยิ่งวิ้งตามโลกสมัยใหม่ที่มีแต่การแข่งขัน ก็ยิ่งมีความทุกข์ จะเห็นได้ว่าคนไทยจำนวนมากยังวิ้งหาหมอดู คนไทยยังพึ่งพระสงฆ์และศาสนาเพียงใดในการที่จะทำให้ตนเองมีความสบายใจขึ้น การหันหน้าเข้าวัดปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิภาวนา สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า คนไทยในสังคมปัจจุบันยังต้องการ “ศาสนา” เป็นที่พึ่งอยู่มาก トラบใดที่คนยังไม่มีความมั่นใจในชีวิต “ศาสนา” ยังมีบทบาทสนองความต้องการทางจิตใจคนในสังคมได้เสมอ ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะเลือกรูปแบบใด วิธีการใด ทางความเชื่อและพิธีกรรมศาสนามาใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของตน

ความเชื่อ เป็นความคิดอย่างหนึ่งของมนุษย์ สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวเพื่อความมั่นคงทางจิตใจ เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงให้มีชีวิตอยู่ได้ ความเชื่อที่เป็นระบบก่อให้เกิดพิธีกรรม ประเพณีเป็นส่วนเชื่อมโยงที่สำคัญในสังคม จึงเกิดเป็นศาสนาขึ้นมาในสังคมไทย ความเชื่อและศาสนาหลากหลาย มีลักษณะความเป็นไทยร่วมกัน คือ เชื่อในบาป บุญ คุณ และโทษ มีความอดกลั้นตามความเชื่อทางศาสนา ทำให้ความหลากหลายทางความเชื่อและศาสนาสามารถลดความคาดหวัง ลดความขัดแย้งทางด้านการเมืองและสังคมโดยรวม ความเชื่อและศาสนามีอิทธิพลต่อสถาบันสำคัญ เช่น การปกครอง กฎหมาย การศึกษา ทำให้ความเชื่อและศาสนาแสดงถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ สอดประสานกันไปอย่างแยกไม่ออก ในการจะเข้าใจและเข้าถึงสภาพสังคมไทยและศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ

จึงจำเป็นต้องเข้าใจลักษณะความเชื่อและศาสนาของคนไทย ด้วยความเชื่อและศาสนาจึงนับเป็นกลไกและปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมเกิดความคิดโดยรวมของคนเปลี่ยนแปลง หรือถูกชักนำไปในทางต่าง ๆ ได้ เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง มีปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้น ศาสนาย่อมมีส่วนช่วยแก้ไขหรือทำให้ปัญหาเบาบางลงในภาวะที่สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมาก ทำให้เกิดช่องว่างทางความคิดและแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวใหม่ ๆ หรือแนวใหม่ ๆ ในหลักการเดิมแต่การนับถืออาจต่างกันไปตามพื้นฐานภูมิปัญญาของแต่ละบุคคล มีแนวคิดสำคัญ ได้แก่ เรื่องเวียนวายตายเกิดบาปบุญคุณโทษ และการอุทิศส่วนบุญกุศล

ความเชื่อและศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแยกไม่ออก อาจกล่าวได้ว่า เราไม่ได้นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ความเชื่อและศาสนาจะมีบทบาทด้อยลงไป การนับถือศาสนาของคนไทยเป็นเรื่องสำคัญที่จะหล่อหลอมให้สังคมไทยเป็นไปในแบบอย่างที่เรียกได้ว่า “อย่างไทย” มีเอกลักษณ์เป็นไทยลักษณะความเชื่อและศาสนาที่อยู่ในสังคมไทย หรือเรียกว่า “แบบไทย ๆ” สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ ความเชื่อในแง่การสร้างสรรค์ ยกระดับวัฒนธรรม จนกลายเป็นอารยะธรรม ศาสนาและความเชื่อเป็นทั้งเหตุโดยตรงและโดยอ้อม ที่ทำให้เกิดอารยะธรรมในสังคม เป็นจักรกลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและในความเป็นไปของสังคมโลกในปัจจุบัน

การประพาส เป็นแบบอย่างทางศีลธรรม เช่น การสวดมนต์ทำวัตรเพื่อให้จิตใจสงบศาสนายังมีระบบความคิด ปรัชญา เป็นแกนหลักในทางการสร้างเหตุผล หรือเพื่อพิสูจน์ความเป็นไป ขนบธรรมเนียม ความเชื่อในศาสนาของตน ศาสนาผูกพันหรืออาจเรียกได้ว่า เกิดในสังคมเปลี่ยนแปลงไปในสังคม ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง เป็นเครื่องกำกับความคิดความอ่าน เป็นเครื่องบังคับพฤติกรรมของคนในสังคม ศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งในสังคม เพื่อประโยชน์แก่การเข้าใจพฤติกรรมด้านความเชื่อของคนในสังคม

ความมั่นคงทางจิตใจ (Spiritual security) และทางร่างกาย เป็นพื้นฐานของความมั่นคงทางจิตใจ มักจะไปเกี่ยวข้องกับเรื่องทางศรัทธาโดยเฉพาะเรื่องทางศาสนา หรือจิตวิญญาณ ยกตัวอย่าง เด็กที่ถูกทุบตีทำร้ายหรือถูกรังแกอยู่ เรื่อย ๆ ก็จะขาดความมั่นคงทางจิตใจ

จิตที่มั่นคงต้องอาศัยปัญญา ความมั่นคงทางจิตใจนั้น เป็นความมั่นคงพื้นฐาน คืออยู่ในชุด ความมั่นคงของชีวิต ซึ่งเริ่มด้วยความมั่นคงปลอดภัยทางด้านร่างกาย ที่จะพื้นฐานให้ชีวิตเป็นอยู่ได้ แล้วก็มี ความมั่นคงทางจิตใจ และอีกด้านหนึ่งคือ ความมั่นคงทางสังคม สามอย่างนี้เป็นพื้นฐาน ศรัทธา ทำให้มีหลักที่ยึดเหนี่ยวให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ แต่จะมั่นคงจริงต้องมีปัญญา โดยเกิดจากความรู้และ เข้าใจด้วยตนเอง ศรัทธาเป็นความมั่นใจที่อาศัยหลักข้างนอกคือสิ่งภายนอกหรือสิ่งอื่นมาเป็นเครื่องยึด เหมือนมีคนมาพาคนหลับตาเดิน ถ้าเราเชื่อมั่นในคนที่จูงนำพาเราไป แต่ถ้าเราลืมตามองเห็นทางด้วยตนเอง เราจะมีความมั่นใจโดยสมบูรณ์ คือมองเห็นทางนั้นชัดเจน รู้ว่าจะไปถึงจุดหมายนี้ได้ต้องไปทางนี้ ชาวพุทธ ที่ศรัทธาเชื่อมั่นในบุญในกุศล เมื่อเขาได้ทำบุญกุศลไว้ หรือมีจิตศรัทธายึดอยู่กับ พระรัตนตรัย พอจิตมีหลักอย่างนี้ก็สงบได้ ใจก็มั่นคงดี

ปัญญาทำให้เห็นแจ้ง รู้เข้าใจและเข้าถึงความจริงของชีวิตและกฎธรรมชาติ อันนี้จะไปเหนือยิ่งกว่าศรัทธาอีก คือคนที่รู้เข้าใจ รู้เท่าทันความจริงของโลกและชีวิตแล้ว จิตยอมรับความจริงนั้น จิตใจจะสงบได้เลยและเป็นอิสระจากวัตถุส่วนคนที่อาศัยศรัทธา ยังต้องมีหลักเป็นที่ยึดเพื่อให้เกิดความมั่นใจ ต้องเกาะจึงมั่น ต้องยึดจึงมั่น แต่ถ้าเป็นคนที่มีปัญญารู้แจ้งแล้ว ไม่ต้องเกาะต้องยึดอะไรเลย

รู้เท่าทันความจริง ที่ว่ามนุษย์ปุถุชนที่ต้องอยู่ในวงจรของความเสื่อม ความเจริญอยู่อย่างนี้ ก็เพราะว่ามีความเครียด ชีวิตที่ต้องเร่งรัด ดิ้นรน ขวนขวาย เพื่อความเจริญก้าวหน้า แต่พอพ้นภัยอันตราย มีความสุขสบาย ก็เฉื่อยชา ผิดเพี้ยน ประมาท เพราะฉะนั้น พุทธศาสนาจึงให้แก้ด้วยการพัฒนาคนให้ไม่ประมาท

ความมั่นคงทางจิตใจ

ความมั่นคงทางจิตใจ สาเหตุหลักที่เกิดจากสถาบันครอบครัว ที่ต้องนำหลักธรรมคำสอน เช่น หลักอุปนิทานยธรรมที่ทุกคนในครอบครัวต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครอบครัวเพื่อความรัก ความสามัคคี มีความผูกพันกัน มีปัญหาปรึกษากัน ทุกคนช่วยกันหาทางแก้ไข โดยสถาบันทางการศึกษาให้ความรู้เชิงประจักษ์ของสังคมภายนอกและสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่และกำลังดำเนินไป ของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่วนสถาบันทางศาสนา โดยวัดเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน รวมทั้งคนในชุมชนรอบ ๆ วัดยังใช้วัดเป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การประชุม หมู่บ้าน การประชุมราชการ หรือให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดในการแสดงบทบาทต่าง ๆ เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และการร่วมมือกันให้เกิดความสามัคคีความเป็นระเบียบเรียบร้อยพระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในทุก ๆ ด้าน ในฐานะที่เราเป็นชาวพุทธ มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งในยามทุกข์และยามสุข และกลายเป็นแนวทางในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรม บรรทัด

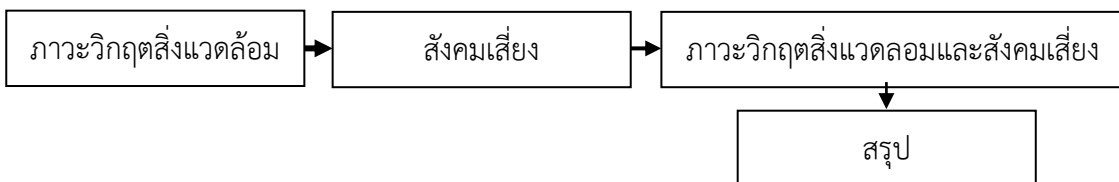
ฐานของคนไทย วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนบุคลิกภาพ และจิตวิญญาณของคนในสังคมอาศัยความเชื่อ สร้างความศรัทธา จากพระพุทธศาสนาที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธโดยนำหลักทางศาสนาไปปฏิบัติ ดังนี้

1. หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลักธรรมที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยการลงมือปฏิบัติและเห็นผลจริง หลักธรรมจึงเป็นสิ่งที่ชาวพุทธสามารถนำไปปฏิบัติและใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
2. พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เข้ามามีบทบาทและผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวพุทธ เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การบวชเรียน เป็นต้น
3. ผลจากการปฏิบัติธรรม พุทธศาสนิกชนที่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าต่างก็ได้พบกับความสุขความเจริญในชีวิต ทั้งในด้านความสงบสุขทางกายและใจ และความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน

สรุป

จากการศึกษาเรื่อง ภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อมและสังคมเสี่ยง ภาวะวิกฤตหรือวิปริต เพราะความไม่สมดุลของการพัฒนา ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุที่ทำให้คนตกเป็นทาสของวัตถุนิยม (Materialism) และบริโภคนิยม (Consumerism) มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น เห็นแก่ผู้อื่นน้อยลง ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคมดำรงอยู่เกี่ยวร้อยกันจนเป็นโครงข่ายสายโซ่ส่งผลกระทบต่อกันไปมา ถ่วงรั้งวิกฤตอื่น ๆ ให้ร้ายแรงยิ่ง ๆ ขึ้น ทำให้ปัญหาที่เคยเป็นปัญหาเล็ก ๆ กลายเป็นปัญหาใหญ่ การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม การว่างงาน การเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ฯลฯ ขยายใหญ่มากขึ้นเป็นปัญหาต่าง ๆ ในสังคมทุกขณะจนกลายเป็นวิกฤตสิ่งแวดล้อมและสังคมเสี่ยงไปทุกจุดทั่วทุกด้าน ลึกซึ้งและส่งผลกระทบต่อวิกฤตอื่น ๆ จนมีลักษณะเป็นสายโซ่ของวิกฤตการณ์ที่แต่ละห่วงโซ่กำลังขยายตัวออกดันกันและกันอย่างน่ากลัวว่าถึงจุดหนึ่ง จะเกิดเป็นแรงระเบิดของสังคมทั้งสังคมเพราะปัญหาแต่ละจุดได้ขยายตัวมาจนถึงขีดอันตรายด้วยกันแล้วทั้งนั้น

ดังนั้น ภาวะวิกฤติทางสิ่งแวดล้อม เพราะได้รับผลกระทบจากภาวะทางเศรษฐกิจชะลอตัวลง เมื่อนักการเมืองหรือบุคคลต่าง ๆ ในสังคมหวังกอบโกยผลประโยชน์เป็นของส่วนตัวมากขึ้น ประชาชนอดอยากมากขึ้น จึงเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสังคม เมื่อประชากรในสังคมมีมากขึ้น ความเห็นแก่ตัวก็มากขึ้นตามลำดับ สภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวจึงไม่มีคนเอาใจใส่ดูแล ทำให้เกิดเป็นภาวะวิกฤติ กลายเป็นมลพิษสิ่งแวดล้อมทางสังคม สาเหตุที่แท้จริงของทุกปัญหานั้นมาจากเหตุเพียงสาเหตุเดียว คือ ความด้อยคุณภาพของประชากร

เอกสารอ้างอิง

กิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ และคณะ. (2557). การบริหารความเสี่ยงอย่างมืออาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แมคกรอฮิล.

จันทิรา ธนสวนวงศ์. (2560). ชีวิตและวัฒนธรรมไทย, หน่วยที่ 10. แหล่งที่มา : <http://e-learning.e-tech.ac.th/learninghtml/s1301/unit010.html>

- ณัฐพล แยมฉิม. (2560). ปัญหาสังคมไทยในสายตาคนไทย. บทความ. สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. **หนังสือพิมพ์มติชน**, แหล่งที่มา : <https://www.matichon.co.th/news/545551>
- ธนวรรณ จารุไพบูลย์. (2561). **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ**. การประชุมวิชาการทางพระพุทธศาสนานานาชาติ (ครั้งที่ 8 : 2554 : พระนครศรีอยุธยา). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี.
- ธัญนิชา วิโรจน์รุ่งน. (2561). พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้อของลูกค้าและแนวโน้มของธุรกิจหลังวิกฤตโควิด-19 ภายใต้การตลาดแบบความปกติถัดไป. **วิทยากรจัดการวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**. 3(2), 64-76.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์. (2560). **สุขภาพจิตคนไทย**, แหล่งที่มา : <http://www.jvkk.go.th/jvkkfirst/story/general/37.htm>.
- สร้อยญา พาณิชย์กุล. (2538). **มองสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ : เบียร์ฟ้า.
- อุทุมพร เมืองนมา. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดความเครียดของพนักงานธนาคาร สีนเอเซีย จำกัด (มหาชน). **ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.